

Andrzej Schinzel 5 IV 1937–21 VIII 2021

Prof. Andrzej Schinzel urodził się 5 kwietnia 1937 roku w Sandomierzu jako syn znanego sandomierskiego lekarza społecznika Zygmunta Schinzla i Marii ze Świeżyńskich, artystki malarki. Zmarł 21 sierpnia 2021 roku w Konstancinie-Jeziornej. Został pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Katedralnym w Sandomierzu. Był wybitnym przedstawicielem Polskiej Szkoły Matematycznej, światowej sławy autorytetem w dziedzinie teorii liczb.

Swoje nadzwyczajne uzdolnienia matematyczne objawił już we wczesnej młodości, zajmując jako 14-letni uczeń pierwsze miejsce na II Olimpiadzie Matematycznej (1951). Zważywszy na trudność zagadnień, z którymi spotykają się uczestnicy olimpiady, dla wielu stało się od razu jasne, że młody laureat posiada wyjątkowy talent matematyczny, który, odpowiednio rozwinięty, może zaowocować wspaniałą karierą naukową. Dalsza droga życiowa Profesora potwierdziła te oczekiwania. Studia matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim ukończył w wieku 21 lat. Pod wpływem swojego mistrza, prof. Wacława Sierpińskiego, jednego z czołowych przedstawicieli Warszawskiej Szkoły Matematycznej, zainteresował się teorią liczb i jej poświęcił całe swoje naukowe życie. Stopień naukowy doktora nauk matematyczno-fizycznych uzyskał w 1960 roku, w wieku 23 lat, na podstawie rozprawy *O pewnych zagadnieniach w arytmetycznej teorii ułamków łańcuchowych*, napisanej pod promotorstwem prof. W. Sierpińskiego i obronionej przed Radą Naukową Instytutu Matematycznego PAN w Warszawie. Habilitował się – również w IM PAN – zaledwie dwa lata później na podstawie rozprawy *O dzielnikach pierwszych liczb Lehmera*. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku swych 30. urodzin – 1967, a tytuł profesora zwyczajnego w 1979. Od 1960 do 2019 roku zatrudniony był w Instytucie Matematycznym PAN w Warszawie. Wywarł ogromny wpływ na naukowy profil Instytutu, prowadząc intensywną

pracę badawczą, ale także pełniąc odpowiedzialne funkcje kierownicze. Od 1968 roku był kierownikiem Działu Teorii Liczb, w latach 1986–1989 – zastępcą dyrektora do spraw naukowych, w latach 2007–2018 – przewodniczącym Rady Naukowej, a od 2019 roku aż do śmierci – jej honorowym przewodniczącym.

Działalność naukowa przyniosła mu szereg zasłużonych zaszczytów. W 1979 roku został członkiem korespondentem PAN, zaś w 1994 członkiem rzeczywistym, od 1982 roku był członkiem rzeczywistym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Od 2002 – członkiem korespondentem, zaś od 2004 – członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności. W 1976 roku został wybrany na członka Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina. Od 1997 był członkiem korespondentem Austrian Academy of Sciences, a od 2001 – honorowym członkiem Węgierskiej Akademii Nauk. Był stypendystą Fundacji Rockefellera w Cambridge i Uppsali (1960–1961). Był wielokrotnie zapraszany do wygłaszania wykładów na wielu zagranicznych uniwersytetach oraz na prestiżowych konferencjach naukowych (na przykład Journées Arithmétiques, Bordeaux 1974, Caen 1976, Exeter 1980, Ulm 1987, Limoges 1997). Został również zaproszony do wygłoszenia wykładu na Międzynarodowym Kongresie Matematyków w Nicei w 1970 roku. Zaproszenie tego typu jest udziałem niewielu i w środowisku matematyków uchodzi za wyraz nadzwyczajnego uznania dla głębi uzyskanych rezultatów. Otrzymał Nagrodę Wydziału Nauk Matematyczno-Fizycznych, Chemicznych i Geologiczno-Geograficznych PAN (1962), Nagrodę Polskiego Towarzystwa Matematycznego im. Stanisława Zaremby (1969), Nagrodę Państwową II stopnia (1974), Nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (Nowy Jork, 1979), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1973), Medal im. Stefana Banacha PAN (1992), Medal im. Władysława Orlicza UAM (1997), Nagrodę Prezesa Rady Ministrów za wybitny dorobek naukowy w 2003 roku oraz Papieski Krzyż Pro Ecclesia et Pontifice (1977). W 1998 otrzymał doktorat honorowy Uniwersytetu Caen, natomiast w 2012 został doktorem honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Posiadał również poważne osiągnięcia w kształceniu kadry naukowej. Wypromował 8 doktorów, w tym tak wybitne osobistości, jak Henryk Iwaniec (1972), członek korespondent PAN, profesor w Rutgers University USA, oraz Umberto Zannier (współpromotorstwo z Enrico Bombierim), profesor zwyczajny w Scuola Normale Superiore di Pisa.

Na specjalną uwagę zasługuje zaangażowanie prof. Andrzeja Schinzla w pracę edytorską w redakcji „Acta Arithmetica”, czasopisma, które obok „Studia Mathematica” oraz „Fundamenta Mathematicae” tworzy trójkę klasycznych polskich wydawnictw matematycznych, będących nieformalnymi organami Polskiej Szkoły Matematycznej. Odegrały one historyczną rolę

w budowie międzynarodowej pozycji matematyki polskiej. „Acta Arithmetica” były pierwszym w świecie czasopismem specjalizującym się wyłącznie w teorii liczb. Cieszy się ono wysokim prestiżem i zasłużoną renomą. Założone przed II wojną światową przez Salomona Lubelskiego i Arnolda Walfisza, zostało reaktywowane po wojnie przez Wacława Sierpińskiego, który był redaktorem naczelnym aż do swojej śmierci w 1969 roku. Andrzej Schinzel kontynuował jego działalność na tym stanowisku aż do roku 2007. W tym okresie ukazało się ponad 100 tomów czasopisma. Członkiem ścisłego komitetu redakcyjnego pozostał do końca życia. Wniósł wielki wkład w kształtowanie rozpoznawalnego charakteru czasopisma i budowanie jego marki.

Działalność prof. Schinzla nie ograniczała się wyłącznie do sfery czysto naukowej. Stałą jego troską był rozwój szeroko rozumianego otoczenia nauki, obejmującego organizację życia naukowego, nauczanie, popularyzację oraz historię badań. Położył zasługi dla międzynarodowego środowiska naukowego jako członek Komitetu Nagród Fieldsa (1979–1982) Międzynarodowej Unii Matematycznej i członek komitetów naukowych kongresów Europejskiego Towarzystwa Matematycznego w Budapeszcie (1996) i Sztokholmie (2004). Dbał o zapewnienie dopływu młodej kadry naukowej, o czym świadczy jego działalność w Komitecie Głównym Olimpiady Matematycznej, którego był przewodniczącym w latach 1969–1971 i 1995–1997. Wyrazem jego zaangażowania na rzecz krajowego środowiska naukowego była działalność w Polskim Towarzystwie Matematycznym, którego był wiceprezesem w latach 1981–1983, a od 2009 – członkiem honorowym. Był jednym z twórców Towarzystwa Naukowego Sandomierza. W 2016 roku otrzymał honorowe obywatelstwo tego miasta.

Jako człowiek głębokiej wiary czynnie angażował się w życie Kościoła katolickiego. Na zaproszenie Jana Pawła II trzykrotnie (w latach 1993, 2001 i 2003) uczestniczył w letnich seminariach w papieskiej rezydencji Castel Gandolfo. Był protektorem czynnym Archikonfraterni Literackiej Niepokalanego Poczęcia NMP przy Bazylice Archikatedralnej św. Jana w Warszawie.

Otrzymał Krzyż Kawalerski OOP (1972), Krzyż Oficerski OOP (1988) oraz Krzyż Komandorski OOP w 2002 roku.

Jak wspomniano powyżej, główne zainteresowania prof. Andrzeja Schinzla dotyczyły teorii liczb, jednego z „najczystszych” działów matematyki, czasami zwanego „królową matematyki”. Jest to jednocześnie jeden z najstarszych jej działów, którego współczesna postać ukształtowała się jako wynik zbiorowego wysiłku wielu pokoleń matematyków. Warto tutaj podkreślić, że teoria liczb zawsze zajmowała w matematyce centralne miejsce, a do jej rozwoju przyczynili się najwięksi matematycy swoich czasów. Jest więc zrozumiałe, że dołożenie do tego olbrzymiego gmachu wiedzy czegoś nowego i nietrywialnego nie jest rzeczą łatwą. Tym bardziej dokonania myślicieli

takich, jak profesor Andrzej Schinzel budzą zrozumiały podziw i szacunek. Wystarczy wspomnieć, że jest on autorem lub współautorem ponad trzystu pięćdziesięciu oryginalnych prac badawczych oraz dwóch obszernych monografii: *Selected topics on polynomials* (Ann Arbor, Michigan, 1977) oraz *Polynomials with special regard to reducibility* (Cambridge 2000). W roku 2007 Europejskie Towarzystwo Matematyczne opublikowało dwutomowy zbiór wybranych prac Profesora pt. *Andrzej Schinzel: Selecta* w ramach serii Heritage of European Mathematics. Wraz z komentarzami liczy on ponad 1400 stron druku.

Zainteresowania naukowe prof. Schinzla obejmowały niezwykle szeroki krąg zagadnień, przy czym centralne miejsce zajmowało badanie arytmetycznych i algebraicznych własności wielomianów jednej i wielu zmiennych ze szczególnym uwzględnieniem problemów związanych z nierozkładalnością oraz miejscami zerowymi wielomianów. Poza tym jego prace dotyczą równań diofantycznych, teorii form o współczynnikach całkowitych, teorii ułamków łańcuchowych, algebraicznej teorii liczb, teorii funkcji arytmetycznych, teorii podzielności i teorii kongruencji, teorii liczb pierwszych, analitycznej teorii liczb oraz geometrii liczb. W każdym z wymienionych działów dorobek naukowy prof. Schinzla jest głęboki i zawiera świetne rezultaty, które przyniosły ich autorowi światową sławę i przepustkę do elitarnego grona najwybitniejszych współczesnych teoretyków liczb. Zainteresowania naukowe Profesora daleko jednak wykraczały poza teorię liczb. W licznych jego publikacjach poruszane były tematy odległe od tego głównego nurtu. W bazie danych Amerykańskiego Towarzystwa Matematycznego MathSciNet prace prof. Schinzla klasyfikowane są także jako rozprawy z geometrii algebraicznej, teorii łącznych pierścieni i algebr, teorii równań różnicowych i funkcyjnych, teorii ciał i ogólnej teorii wielomianów, teorii funkcji zmiennej zespolonej, topologii ogólnej i geometrii, teorii informacji, algebry liniowej i wieloliniowej, teorii macierzy, teorii potencjału, teorii grup topologicznych i grup Liego. Niezwykle cenne są również jego prace z zakresu historii matematyki. W dorobku naukowym znajdują się również prace z matematycznych podstaw kryptologii.

Wraz z odejściem prof. Andrzeja Schinzla polskie środowisko naukowe straciło swojego prominentnego członka, jedną z najbardziej rozpoznawalnych postaci światowej społeczności matematyków, człowieka obdarzonego charyzmą, jednego z najwybitniejszych matematyków powojennej Polski. Pustkę po nim będzie bardzo trudno zapełnić. Matematycy zachowają go na zawsze w swojej wdzięcznej pamięci.

Jerzy Kaczorowski